

ТЕНДЕНЦІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ М. ТЕРНОПОЛЯ

Формування доходної частини місцевих бюджетів відбувається у складних умовах. Незабезпечення фінансової автономії місцевого самоврядування, а саме нестача фінансових ресурсів та нестабільність доходних джерел, стали проблемою загальнодержавної ваги. Важливою умовою стабілізації економічної ситуації в Україні є становлення місцевого самоврядування та забезпечення достатньої фінансової основи для стимулювання регіонів, яка сьогодні характеризується поступовим наростанням асиметрії соціально-економічного розвитку. За таких умов важливим чинником виходу країни з фінансово-економічної кризи має стати ефективне формування місцевих бюджетів, здатне перетворити територіальні громади із дотаційних на суб'єкти, які за рахунок власних коштів спроможні розв'язати будь-які соціально-економічні проблеми.

Питання, пов'язані з розробкою теоретичних і практичних засад наповнення місцевих бюджетів України, перебувають у центрі уваги науковців, працівників органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, фінансових органів та досліджувалися у працях таких вчених економістів як В. Андрущенко, В. Базилевича, Л. Баластрик, С. Булгакова, О. Василика, А. Єпіфанова, О. Кириленко, М. Карліна, В. Кравченко, М. Кульчицького, В. Лагутіна, І. Луніної, Ц. Огня, К. Павлюк, С. Юрія та інших. Хоча наукові напрацювання є доволі значними, складна економічна ситуація породжує нові проблеми наповнення місцевих бюджетів. З огляду на це, комплексне дослідження питань, пов'язаних з формуванням доходів місцевих бюджетів в умовах кризи, набуває особливої актуальності.

Доходи бюджетів (згідно Бюджетного кодексу України) класифікують на податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти. Аналіз структури доходів бюджету міста Тернополя у динаміці відображено у табл. 1.

Найбільшу частку доходної частини бюджету м. Тернополя становлять податкові надходження. Так, їх питома вага складала: 46,4% – у 2011 р.; 46,3% – у 2012 р.; 46,8% – у 2013 р.; 45,8% – у 2014 р. Значну частину доходів бюджету м. Тернополя становлять трансферти, частка яких впродовж аналізованого періоду становила: у 2011 р. – 44,9%, у 2012 р. – 46,7%; у 2013 р. – 46,5%; у 2014 р. – 48,3%. Неподаткові надходження становлять значно меншу частину доходів бюджету м. Тернополя: 5,7% у 2011 р.; 4,8% у 2012 р.; 5,4% у 2013 р.; 4,7% у 2014 р. Доходи від операцій з капіталом складають невелику частину і їх питома вага коливалась в

межах 2,1–0,7% від сумарних доходів бюджету м. Тернополя, причому прослідковується стійка тенденція до зниження їх обсягу та частки (див. табл. 1).

Таблиця 1

Склад і структура доходів бюджету м. Тернополя у 2011–2014 рр.*

Показники	2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.	
	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %
Податкові надходження	298,6	46,4	349,6	46,3	375,1	46,8	395,7	45,8
Неподаткові надходження	36,5	5,7	36,2	4,8	43,4	5,4	41	4,7
Доходи від операцій з капіталом	13,7	2,1	8,7	1,2	6,9	0,9	5,8	0,7
Цільові фонди	5,8	0,9	7,8	1,0	3,9	0,5	3,8	0,4
Офіційні трансферти	289	44,9	352,1	46,7	372,5	46,5	417,7	48,3
Всього доходів	643,6	100,0	754,4	100,0	801,9	100,0	864,1	100,0

* Складено та розраховано автором за даними [1]

Аналіз динаміки обсягу податкових надходжень свідчить про їх стабільне зростання упродовж досліджуваного періоду. Структура податкових надходжень бюджету міста Тернополя у 2014 р. відображена на рис. 1.

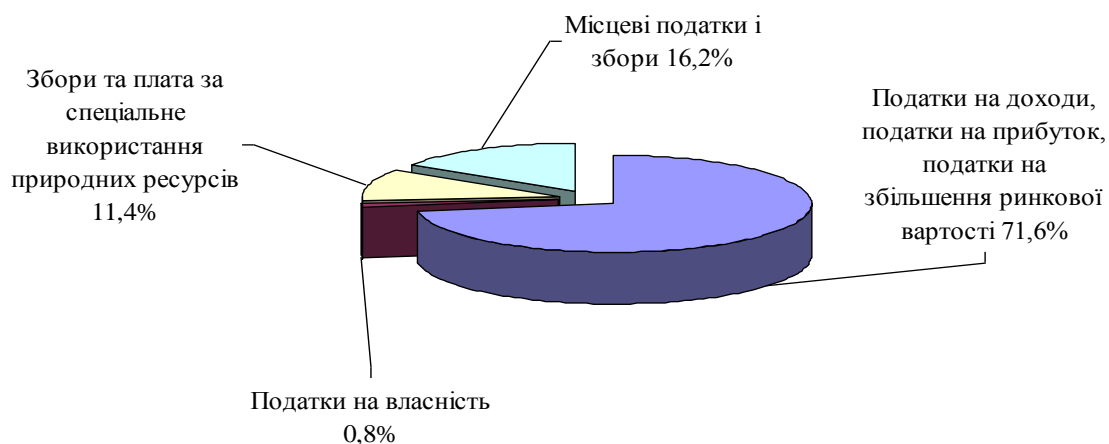

Рис. 1. Структура податкових надходжень бюджету м. Тернополя у 2014 р.

Найбільшу частину податкових надходжень (71,6%) бюджету м. Тернополя сформовано за рахунок податків на доходи та прибуток, податки на збільшення ринкової вартості. Упродовж 2011–2014 рр. частка податку на доходи фізичних осіб становила 99,7–99,8% податків на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості. Аналіз динаміки надходжень податку на доходи фізичних осіб свідчить про стабільне його зростання упродовж

аналізованого періоду: від 231,5 млн. грн. отриманих у 2011 р. до 282,7 млн. грн. отриманих у 2014 р. [1].

Важливим джерелом доходів бюджету м. Тернополя є трансферти, причому їх обсяг упродовж аналізованого періоду зростає як за обсягом, так і питомою вагою (див. табл. 1). Офіційні трансферти переважно надходили до загального фонду бюджету м. Тернополя, причому переважали субвенції. Ці кошти призначалися на здійснення програм соціального захисту та компенсацію втрат доходів бюджетів місцевого самоврядування на виконання повноважень внаслідок надання пільг, що встановлені державою. Зокрема, субвенції, які надходили до бюджету м. Тернополя призначалися на виплату допомоги на дітей, дітям-сиротам, житлових субсидій, для відшкодування витрат на придбання скрапленого газу та твердого палива та ін. [1].

Проблеми наповнення дохідної частини місцевих бюджетів загострилися в умовах кризових явищ, зумовлених проведенням військових дій на території України. Вважаємо, що справляння податку на майно (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, плата за землю) сприятиме підвищенню фінансової незалежності місцевих органів влади при умові розроблення дієвого механізму його адміністрування, адаптації до вітчизняних умов та умові його відповідності принципу справедливості в оподаткуванні. Для цього необхідно здійснити заходи спрямовані на вдосконалення та уніфікацію методики оцінювання майна, розроблення диференціальної шкали ставок оподаткування для захисту соціально незахищених верств населення. Окрім того, доцільно здійснити диференціацію ставки оподаткування житлової нерухомості, розмір якої б залежав від рівня соціально-економічного розвитку території, чисельності населення та статусу адміністративно-територіальної одиниці (обласний чи районний центр, місто обласного значення і т. п.), а також локальних особливостей території, на якій розміщений об'єкт (розвиненість навколишньої інфраструктури, екологічність зони забудови тощо). Ставка оподаткування об'єктів нерухомості, що розташовані поблизу парків, у бізнес-кварталах, елітних селищах, центральній або ж історико-культурній частині великих міст повинна бути більшою, ніж для тих, які розміщені на периферії.

Література

1. Звіт про виконання дохідної частини бюджету м. Тернополя за 2011–2014 рр.
2. Пояснювальна записка про виконання бюджету м. Тернополя за 2014 р.